

Скраћено пословно име
(назив, име и презиме предузетника, с. п., мјесто – у припреми)

3. ПРЕТЕЖНА ДЈЕЛАТНОСТ	
Шифра претежне дјелатности	Назив дјелатности
.	

ПРИЛОЖЕНА ДОКУМЕНТАЦИЈА	
1.	3.
2.	4.

НАЧИН ПРЕУЗИМАЊА АКТА	
☐ Лично, у канцеларији регистрационог органа:	
☐ На адресу:	
(име и презиме предузетника, адреса)	

Предлажем да се, на основу захтјева и приложених докумената, донесе рјешење и достави на наведени начин.

Потписом гарантујем за тачност унесених података и приложених докумената.

Потпис подносиоца захтјева

у године

УПУТСТВО ЗА ПОПУЊАВАЊЕ ОБРАСЦА СП-2

На захтјев физичког лица које намјерава да почне са обављањем предузетничке дјелатности, а не располаже пословним простором или средствима рада, надлежни орган може издати рјешење о регистрацији припремних радњи за обављање предузетничке дјелатности, а најдуже на период до годину дана.

Физичко лице којем је издато рјешење о регистрацији припремних радњи не стиче својство привредног субјекта и нема могућности да обавља дјелатност, остварује приход и иступа у правном промету.

По стицању услова за обављање занатско-предузетничке дјелатности, физичко лице је дужно да се обрати надлежном регистрационом органу са захтјевом за регистрацију предузетника.

Ако физичко лице не поднесе захтјев за регистрацију предузетника у року од годину дана од издавања рјешења о регистрацији припремних радњи, регистрациони орган ће издати рјешење о престанку обављања припремних радњи по сили закона.

1. ЛИЧНИ ПОДАЦИ О ПОДНОСИОЦУ ЗАХТЈЕВА

Обавезно уписати тражене личне податке. Страни држављанин уноси број пасоша, земљу издавања и податке о боравишту.

2. ПОСЛОВНО ИМЕ

Уписати пословно име, које обавезно садржи: опис дјелатности, назив, име и презиме предузетника, ознаку с. п. (самостални предузетник), мјесто сједишта без навођења адресе уз обавезан упис ријечи: „у припреми“ на крају пословног имена.

Предузетник може регистровати и скраћено пословно име са сљедећим елементима: назив, име и презиме предузетника, ознака с. п. (самостални предузетник) и мјесто сједишта без навођења адресе уз обавезан упис ријечи: „у припреми“ на крају скраћеног пословног имена.

Напомена: за одређене дјелатности посебним прописом могу бити дефинисани додатни захтјеви у погледу садржаја пословног имена (нпр. угоститељство).

3. ДЈЕЛАТНОСТ ПРЕДУЗЕТНИКА

Предузетник обавезно уписује шифру разреда и назив претежне дјелатности.

ПРИЛОЖЕНА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Уписати документацију која се прилаже уз захтјев за регистрацију припремних радњи. Физичко лице прилаже овјерену копију личне карте/пасоша и доказ да му правоснажном одлуком надлежног органа није изречена мјера забране обављања дјелатности.

796

На основу члана 72. став 1. тачка д) Закона о рударству („Службени гласник Републике Српске”, број 59/12) и члана 82. став 2. Закона о републичкој управи („Службени гласник Републике Српске”, бр. 118/08, 11/09, 74/10, 86/10, 24/12 и 121/12), министар индустрије, енергетике и рударства доноси

ПРАВИЛНИК

О РУКОВАЊУ ОРУЂИМА ЗА РАД У РУДАРСТВУ

Члан 1.

Овим правилником прописују се технички нормативи и мјере за безбједан рад при руковању оруђима за рад, која се користе или су намијењена технолошким процесима у рударству, без обзира на облик погона енергије.

Члан 2.

Техничке нормативе и мјере за безбједан рад при руковању оруђима за рад у рударству (у даљем тексту: оруђа) дужна су да примјењују привредна друштва која се баве експлоатацијом минералних сировина, привредна друштва која пројектују, израђују и реконструишу оруђа (у даљем тексту: произвођачи оруђа), као и привредна друштва и привредна друштва који та оруђа користе (у даљем тексту: корисници оруђа).

Члан 3.

Појмови употребљени у овом правилнику имају сљедеће значење:

а) оруђа су постројења, машине, уређаји, средства за пренос терета и механизовани ручни алат који се примјењују у рударству,

б) руковање оруђем је управљање оруђем у процесу рада, уређајима за управљање, као и надзирање над исправним радом оруђа,

в) послуживање оруђа је приношење на оруђе и одношење са оруђа материјала или израђевина, као и други помоћни послови на оруђу,

г) опасна мјеста, односно простори на оруђу су мјеста и простори на којима могу, због опасних гибања, настати пригњечења, уклештења, захватања, резови, посјекотине, ударици, удари електричне и друге енергије, штетна дјеловања опасних материја (опекотине, нагризања, јонизујућа и нејонизујућа зрачења, тровања, дјеловања штетних прашина и друго),

д) опасна гибања су она гибања оруђа или његовог дијела, алата, материјала, осовина, преносника снаге, замајаца, транспортних елемената и друго која могу стварати опасна мјеста, односно опасне просторе,

ђ) опасне материје су материје чије дјеловање може утицати на живот или здравље запослених радника (експлозивне материје, гасови под притиском, запаљиве течности, запаљиве чврсте материје, самозапаљиве материје, материје које у додиру с водом ослобађају запаљиве гасове, органски пероксиди, отрови, заразне, радиоактивне материје и слично),

е) заштитне направе су направе које онемогућавају приступ руку или других дијелова тијела радника у опасно мјесто за вријеме рада, односно које штите радника од опасног мјеста због лома, одбацивања, прскања, изливања, пожара, експлозије, тровања, нагризања, опасних зрачења или других нежељених дјелова материје (ограде, штитници, поклопци, враташца, оклопи, кућишта, капе, напе, браници, направе за противповратно дјеловање израђевина и друго),

ж) заштитни уређаји или уређаји са заштитном функцијом (сигурносни уређаји) су конструкцијски елементи оруђа који служе за одвијање рада на оруђу и заштиту радника од појединих опасности тако што ограничавају или онемогућавају приступ тијела или дијелова тијела радника опасним мјестима, прекорачење или снижење притиска, температуре и других особина материје, преоптерећење оруђа, неконтролисани рад оруђа или његових дијелова и заштиту оруђа и радника од других опасних појава због затајивања нормалних функција оруђа и

з) заштитни уређаји за блокирање (заштитне блокаде) су уређаји којима се обезбјеђује међузависност дјеловања заштитних направа или уређаја и оруђа, односно његових дијелова, као и сигуран рад, односно заустављање оруђа у случају кvara или других нежељених појава у процесу рада (спречавање истовременог одвијања различитих операција, ограничавање, хода и окрета покретних оруђа – дизалица, ограничавање оптерећења и друго). Међузависност дјеловања заштитних направа или уређаја и оруђа, односно његових дијелова заштитном блокадом обезбјеђује се нарочито у случајевима када се захтијева да се оруђе или његов дио не стави у погон док се не постави или доведе у исправно стање заштитна направа или уређај, односно да се заштитна направа или уређај не скидају док се оруђе, односно његов дио не заустави да би се радник заштитио од опасности које могу настати покретањем или дјеловањем оруђа или његових дијелова.

Члан 4.

Заштита радника при раду на опасним мјестима у рударству, односно просторима на оруђу за рад обезбјеђује се првенствено конструктивним рјешењима оруђа или његовог дијела, и то:

- а) избором одговарајућег конструкцијског материјала,
- б) погодним обликовањем оруђа,
- в) затварањем у кућиште дијелова у гибању, електричне опреме и других извора опасности,

г) уградњом изолацијских материјала за заштиту од удара електричне струје, термичку заштиту, заштиту од буке и вибрација и заштиту од јонизацијског и нејонизацијског зрачења,

д) уградњом одговарајуће механичке и електричне опреме и инсталација (уређаји за заштитно блокирање, уређаји за заштиту од електричног удара, заштиту од преоптерећења и друго),

ђ) херметизацијом технолошког процеса и

е) аутоматизацијом и даљинским вођењем процеса.

Члан 5.

Ако се заштита при раду на опасним мјестима у рударству, односно просторима на оруђу не може обезбиједити конструктивним рјешењима, мора се обезбиједити другим техничким рјешењима, и то:

- а) заштитним направама,
- б) заштитним уређајима,
- в) заштитним блокадама и

г) примјеном техничких рјешења уз која није потребно непосредно руковање радника на опасном мјесту.

Члан 6.

(1) Ако је због процеса рада потребно руком или дијеловима тијела прилазити опасном мјесту, придржавати обрађивани материјал или га приносити или из опасног мјеста вадити, мора се користити помоћни ручни алат или механички држачи за хватање, односно улагање, окретање, вођење, избацивање и вађење.

(2) Када се користи помоћни ручни алат у рударству, у обзир се узимају сви елементи важни за процјену да се такав начин рада може извести без опасности.

Члан 7.

(1) Оруђа у рударским објектима морају се поставити тако да покретна оруђа или њихови дијелови не стварају опасна мјеста с чврстим или покретним дијеловима у рударским објектима, изван рударских објеката или у близини главних и помоћних пролаза.

(2) Ако се не могу примјенити нормативи из става 1. овог члана, обавезно се постављају заштитне направе (ограде, поклопци и друго), а ако то није могуће, поставља се знак забране пролаза, израђен у складу са одговарајућим стандардима.

Члан 8.

(1) При размјештају оруђа морају се предвидјети слободне површине за руковање и послуживање оруђа, као и површине за одлагање материјала, као што су јаловина, руда, полупроизводи и концентрати.

(2) Ради чишћења, подмазивања и одржавања оруђа, са стране гдје се радови обављају обавезно се обезбјеђују одговарајући слободни пролази и приступи оруђу.

(3) Ширина приступа оруђу на којем радник обавља послове из става 2. овог члана мора бити у складу с потребама рада и положајем тијела радника при обављању тих послова.

Члан 9.

Смјештај, односно распоред оруђа мора бити такав да радници који њима рукују или их послужују, као и радници који раде у непосредној близини не буду угрожени од могућих механичких повреда (од дијелова који падају и одлијећу), здравствених оштећења (отровне и агресивне материје, зрачења, бљештања свјетлости) и других нежељених појава.

Члан 10.

(1) Распоред оруђа у просторији у односу на изворе дневне свјетлости (прозори, свјетларници) и електричног освјетљења мора бити такав да на оруђу обезбиједи добру видљивост, тј. брзо и тачно опажање, уз што мањи замор очију и без бљештања.

(2) Ако се бљештање свјетлости и продор директне сунчеве свјетлости на мјесто рада радника не може спријечити одговарајућим смјештајем оруђа у рударским објектима, примјењује се нека од метода засјењивања (застори, премазивање окана) или обезбјеђује расипање концентрисане свјетлости (дифузори).

Члан 11.

Размјештај оруђа и њихов положај у односу на друге рударске објекте (грађевински објекти и слично) у просторији или простору мора бити такав да руковаца има добар

преглед над радном зоном и свим дијеловима оруђа, а ако то није могуће, примјењују се додатне мјере заштите.

Члан 12.

(1) Стабилна оруђа морају се поставити на чврсту подлогу, а према потреби и учврстити за подлогу или друге темељне ослонце (конзола, шток), тако да се при њиховој употреби не може непредвиђено и нежељено промијенити њихов положај.

(2) Учвршћење оруђа за темељну подлогу изводи се према техничком упутству или посебном пројекту.

Члан 13.

Оруђа која при раду стварају ударе и вибрације причвршћују се за темељну подлогу помоћу амортизујућих подметача (дрвени, гумени или други еластични материјали, опруге) да би се спријечило стварање буке и пренос вибрације изнад дозвољене границе, прописане мјерама и нормативима заштите на раду.

Члан 14.

(1) Оруђа која при раду стварају повећане ударе и вибрације не смију се постављати на спратове у рударским објектима или на друге повишене ослонце ако би због удара и вибрација могло доћи до оштећења конструкције рударског објекта, ослонца или угрожавања здравља радника.

(2) Ако се на оруђима постављеним на спратовима или повишеним ослонцима стварају удари и вибрације, претходно се предузимају одговарајуће мјере заштите да би се спријечио пренос буке и вибрације на конструкцију рударског објекта или зграде (еластични темељи, пливачући подови).

Члан 15.

(1) Зависно од његових карактеристика, на оруђе се обавезно поставља табла са подацима о произвођачу, типу, серији, броју, години производње, као и знацима о техничким карактеристикама оруђа (нпр. снага, радни напон, фреквенција струје, број обртаја, радни притисак погонског средства), осим ако ти подаци нису утиснути на само оруђе.

(2) Ако је посебним прописима из области рударства одређен садржај података на табли из става 1. овог члана, подаци на оруђу морају бити у складу са тим прописима.

Члан 16.

На одговарајућим радним елементима оруђа, поред кола, ручица, полуга и тастера, дугмади обавезно се налазе ознаке за поједине функције, као што су ознаке за кретања и брзину, ознаке радних елемената, ознаке за руковање и команде, ознаке безбједности и слично.

Члан 17.

(1) У непосредној близини оруђа или на оруђу постављају се одговарајућа трајна упозорења или упутства ако при руковању и одржавању оруђа може настати опасност за безбједност радника, због сложености или опасних материја које се у процесу рада користе.

(2) Ако је оруђе постављено у посебан рударски објект или посебну зграду или просторију, одговарајуће упозорење треба поставити на врата тог рударског објекта, зграде или просторије, односно на видно мјесто у предјелу улазних врата.

(3) Упозорења или упутства морају кратко и јасно упозоравати радника на обавезну или недопуштenu радњу или опасност која може настати.

Члан 18.

Захтјеви у вези са изразом и квалитетом електричне опреме рударских и других оруђа и заштитом (напајање, прикључивање на мрежу, заштита од кратког споја, преоптерећења и пада напона, квара и сметњи управљачких и сигналних струјних кола, размјештај опреме, управљачких уређаја, каблова и проводника, електричних разводника и електричних мотора, прикључивање прибора и испити-

вање електричне опреме) обезбјеђују се у складу са одговарајућим стандардима за електричну опрему рударских машина.

Члан 19.

Оруђа на електрични погон смјештена у рударским објектима или на мјестима са посебним опасностима, као што су влажни и врући рударски објекти, рударски објекти угрожени од запаљивих или експлозивних смјеша, морају испуњавати услове прописане важећим стандардима.

Члан 20.

Приликом коришћења оруђа погоњених моторима с унутрашњим сагоријевањем обавезно се обезбјеђује:

а) смјештај у посебну просторију, ако је оруђе лоцирано на сталном мјесту рада,

б) посебан начин постављања, ако при његовом коришћењу настају вибрације које се преносе на рударски објект у којем раде радници,

в) одвод издувних гасова ван објекта, односно зоне рада радника и довод свјежег ваздуха и

г) довод погонских горива из резервоара непропусним и сигурно постављеним цјевоводом, припадајућим арматурама и другим саставним дијеловима.

Члан 21.

На цијевима, прикључним цјевоводима и спојним мјестима за хидрауличне и парне уређаје, на којима постоји могућност повећања притиска изнад дозвољене границе, постављају се уређаји који ће снижити притисак унутар дозвољене границе.

Члан 22.

Оруђа која користе гасовита, течна или чврста горива обавезно се опремају заштитним уређајима тако да не постоји могућност испуштања горива и стварања пожарно-експлозивних смјеша или смјеша опасних за здравље.

Члан 23.

На оруђима која у свом саставу имају посуду са притиском обавезно се постављају уређаји за заштиту од пораста притиска.

Члан 24.

Енергетски водови оруђа обавезно су означени, односно обојени одговарајућим прописаним препознатљивим бојама, у складу са прописима о техничким нормативима и одговарајућим стандардима.

Члан 25.

(1) Оруђа покретана људском снагом морају удовољавати следећим ергономским правилима:

а) највећа дозвољена сила радника на руковату или педали уређаја за управљање мора бити у складу са одредбама члана 29. став 2. и члана 38. став 4. овог правилника,

б) руковати се обавезно подешавају по облику, конструкцији и димензијама тако да одговарају шаши руке радника и

в) елементи за руковање (руковати) на колима, точковима, полугама и друго и педале постављају се тако да одговарају нормалном положају тијела радника за покретање тих оруђа.

(2) Употријебљена сила радника на руковат (хватиште) уређаја за покретање може бити и већа од силе одређене у ставу 1. тачка а) овог члана ако радник ради само повремено, док сила за покретање не би смјела бити већа од 250 N.

Члан 26.

(1) Када на оруђима дође до поремећаја, односно престанка рада због нестанка и поновног доласка електричне или друге енергије, оруђа морају дјеловати тако да:

а) не створе опасна гивања,

б) не отпадно или одлете дијелови који су били учвршћени дјеловањем енергије,

в) заштитни уређаји и уређаји са заштитном функцијом остану дјелотворни и

г) се онемогући нежељено аутоматско поновно пуштање у рад мотора или других уређаја ако би то било опасно.

(2) Настанак опасног гибања из става 1. тачка а) овог члана мора се спријечити уређајем који дјелује аутоматски и, ако то није могуће, морају постојати други уређаји помоћу којих се радници могу заштитити од опасних гибања.

(3) Ако би због поремећаја, нестанка и поновног повратка енергије могло доћи до опасног дјеловања заостале или повратне енергије, на оруђе или у његовој непосредној близини треба поставити уочљива упозорења, у складу са чланом 16. овог правилника.

(4) Одредба става 1. овог члана не односи се на оруђа чији неконтролисани поновни почетак рада не угрожава раднике нити радну околину.

Члан 27.

(1) Свако оруђе погоњено енергијом мора имати уређај за пуштање у погон и заустављање, израђен тако да његовим активирањем преко актуатора (тастер, ручица, коло, педала) може бити одређен почетак и крај рада, односно гибања оруђа.

(2) Одредба става 1. овог члана примјењује се и за постројење (линију) које је састављено од два или више оруђа која раде у функционалној цјелини као једно оруђе.

(3) Ако је постројење (линија) састављено од два или више оруђа, тако да се оруђа могу појединачно користити, одредба става 1. овог члана примјењује се за свако од тих оруђа.

Члан 28.

(1) За сваку врсту енергије, оруђе се опрема одговарајућим уређајем за растављање од напајања из електричне мреже, односно од извора напајања друге погонске енергије (утикач, главни прекидач, растављач, раставна склопка, главни запорни вентил, блок-вентил).

(2) Одредба става 1. овог члана примјењује се и за постројење (линију) које је састављено од два или више оруђа која раде у функционалној цјелини као једно оруђе.

(3) Ако је постројење (линија) састављено од два или више оруђа тако да се оруђа могу појединачно користити, одредба става 1. овог члана примјењује се за свако од тих оруђа.

Члан 29.

(1) Оруђе мора бити конструисано и изведено тако да се одговарајућим уређајима за управљање рукује помоћу одговарајућих актуатора у физиолошком положају тијела (без континуираног савијања, чучања, клечања).

(2) Континуирано ручно руковање уређајима за управљање у току радне смјене не смије захтијевати употребу физичке силе веће од 50 N.

(3) Ако се оруђем рукује помоћу одговарајућих уређаја у сједећем положају, морају се обезбиједити одговарајућа сједишта у складу с физиолошким захтјевима тијела радника.

Члан 30.

(1) Када се за управљање оруђем великих димензија користе радне платформе са степеницама, стабилним љествама или пењалицама на висини већој од 1 m изнад терена или пода просторије, платформе се ограђују чврстим заштитним оградама висине најмање 1 m.

(2) Заштитна ограда из става 1. овог члана, ако није другачије прописано, изведена је тако да:

а) својим димензијама и елементима одговара хоризонталном оптерећењу на руковату ограде од најмање 700 N/m,

б) слободан размак између пречки, ако се попуна заштитне ограде изводи од дужинских међупречки, не буде већи од 30 cm и

в) на мјестима на којима постоји опасност од падања предмета са висине има, на свом доњем дијелу, пуну ивичну заштиту висине најмање 15 cm.

(2) Степениште за прилаз радној платформи из става 1. овог члана мора бити изведено тако да:

а) висина између појединих газишта степеница није виша од 30 cm,

б) су газишта степеница на отвореном простору израђена од материјала који спречава клизање (ребрасти лим и слично),

в) има заштитну ограду висине најмање 1 m, мјерено вертикално од средине газишта степеница и

г) је широко најмање 60 cm, односно према ширини опреме коју радник носи.

(3) Стабилне металне љестве из става 1. овог члана постављене вертикално или косо са нагибом већим од 75° према хоризонталу за повремени прилаз на радну платформу морају бити изведене тако да:

а) размак између појединих пречки на љествама није већи од 30 cm,

б) ширина љестви износи најмање 45 cm и

в) љестве чија је висина већа од 3 m имају, почев од седме пречке (око 2 m од пода), чврсту леђну заштиту од челичних трака постављених на таквим међусобним размацима да је онемогућен пад радника кроз отворе леђне заштите.

(4) Пењалице из става 1. овог члана, за повремени прилаз радној платформи или на оруђу, морају бити изведене тако да:

а) су пречке пењалица од округлог гвожђа пречника најмање 16 mm и да су добро уграђене или учвршћене за подлогу,

б) ширина газишта (пречки) износи најмање 35 cm,

в) су пречке постављене на вертикалном размаку од највише 30 cm и

г) су удаљене од површине зида најмање 15 cm.

(5) На љествама или пењалицама за приступ радној платформи на удаљености од 6 m до 10 m обавезно се уграђују одморишта (платформе или подести).

Члан 31.

(1) Актуатори уређаја за управљање оруђима (управљачке полуге, ручице, кола, тастери, педале) морају се налазити у зони мјеста рада, размјештени тако да се њима може лако и брзо руковати.

(2) Уређаји за управљање треба да буду изведени тако да се оруђем може поуздано управљати.

(3) Ако се оруђем управља ручно у стојећем положају, уређаји за управљање се постављају на висину од 0,70 m до 1,60 m од нивоа пода са којег се рукује, а ако се оруђем рукује у сједећем положају, уређаји за управљање се постављају на висину од 0,60 m до 1,20 m.

(4) Ако су актуатори уређаја за управљање смјештени на управљачку или командну таблу, крајњи елементи за управљање треба да буду размјештени на таблу, односно сто тако да нису удаљени више од 0,80 m од средине табле, односно стола ако се радник не помиче са мјеста рада, односно управљања.

Члан 32.

(1) Ручни актуатори оруђа на електрични погон морају бити израђени од изолацијског материјала или снабђени додатном или појачаном изолацијом која их изолује од других проводних дијелова или електрични који су спојени на заштитно струјно коло.

(2) Ручице уређаја за управљање оруђем (на полугама, колима) треба да буду од материјала или пресвучене материјалом који је топлотни изолатор.

Члан 33.

Актуатори уређаја за укључивање оруђа у погон обавезно се постављају и уграђују тако да не постоји могућност случајног пуштања у погон оруђа или његових дијелова.

Члан 34.

Ако на оруђу постоји више погонских механизма за различите радне операције, односно покрете, који према упутству произвођача оруђа не смију бити истовремени, обавезно се уграђује заштитна блокада којом се не допушта истовремено укључивање тих механизма, односно истовремени рад различитих операција.

Члан 35.

Акутатори уређаја за управљање, према потреби, треба да буду опремљени направом за блокирање која, без посредовања радника, не допушта промјену положаја акутатора у току рада.

Члан 36.

(1) Уређаји за растављање са напајања било којом врстом енергије морају се активирати:

- а) прије почетка радова на чишћењу оруђа,
- б) прије почетка радова на одржавању и поправкама,
- в) када искључују оруђа за дуготрајни прекид ради сервисирања и
- г) после престанка дневног рада.

(2) Велика оруђа са више различитих механичких независних радних секција, од којих је свака са својом одвојеном опремом, могу бити опремљена посебним уређајима за растављање с напајања за сваку секцију.

Члан 37.

(1) Акутатори за ножно управљање оруђем у стојећем или сједећем положају ножним уређајима (подножнице, педале или папучице и тастери) којима се може укључивати и искључивати погон постављају се што ближе поду или радној платформи на којој радник стоји или сједи.

(2) Тастере, педале и подножнице, осим оних за хитно заустављање, треба заштитити прикладним заштитним околном, односно поклопцем изнад цијеле површине тастера, педала и подножника да би се спријечило нехотично покретање оруђа.

(3) Ножни тастери, педале и подножници треба да буду пројектовани и изведени тако да се после искључивања враћају у полазни положај.

(4) Поред тастера или педала обавезно се изводи одговарајући ослонац за ногу или обезбијеђен простор за одмарање стопала ноге.

Члан 38.

(1) Ширина ножних уређаја за управљање у облику педале износи најмање 100 mm ако се притискају потпетицом, а ако се притискају цијелим стопалом, њихова дужина износи најмање 200 mm.

(2) Ножни уређаји за управљање у облику тастера обавезно имају пречник од 50 mm до 80 mm и испупчен печуркасти облик.

(3) У предјелу ножних уређаја за управљање не смију постојати препреке које би онемогућиле радника да дјелује својим стопалом и читавим ходом ножног уређаја.

(4) Ножни уређаји за механички рад треба да буду изведени тако да сила притиска ногом при раду, који се континуирано понавља, износи од 70 N до 90 N.

Члан 39.

(1) Оруђа код којих постоје опасности за радника морају имати један или више уређаја за хитно заустављање у случају опасности.

(2) Одредба става 1. овог члана примјењује се и за постројења (линију) која су састављена од два или више оруђа која раде у функционалној цјелини као једно оруђе.

(3) Ако је постројење (линија) састављено од два или више оруђа тако да се оруђа могу појединачно користити, одредба става 1. овог члана примјењује се за свако од тих оруђа.

(4) Ако је на оруђу потребан само један уређај за заустављање у случају опасности, његову функцију може преузети главни уређај за заустављање који је постављен на оруђе.

Члан 40.

Уређаји за хитно заустављање у случају опасности нису потребни у случајевима ако:

а) су на оруђу уграђени аутоматски уређаји за заустављање који се активирају сами у случају неког квара, застоја или других нежељених или опасних појава,

б) се квар, застој или друге нежељене или опасне појаве могу надзирати на главном мјесту управљања помоћу екрана, сигналних и мјерних направа или на друге начине, као и ако се одговарајућим управљањем рад оруђа може довести у исправно стање,

в) се на главном мјесту управљања може прекинути довод погонског горива,

г) је оруђе такве врсте да не постоје опасности од повређивања радника и

д) је оруђе на ручни погон.

Члан 41.

(1) У случају опасности, уређајем за хитно заустављање оруђа (испупчено дугме, ручка, полуга, уже) обавезно се искључују сви доводи енергије на оруђу или на дијелу оруђа који представљају опасност.

(2) Уређаји из става 1. овог члана морају се разликовати од других уређаја за укључивање и искључивање оруђа.

(3) Уређаји из става 1. овог члана постављају се на прикладно и доступно мјесто на оруђу или поред њега тако да се могу лако, брзо и безопасно користити.

Члан 42.

(1) Активирањем уређаја за хитно заустављање у случају опасности не смије се:

а) проузроковати било какво опасно гibaње или нека друга опасна појава,

б) деактивирати дјеловање заштитних направа и уређаја на оруђу све док постоје опасна гibaња или друге опасне појаве и

в) прекинути напајање било које помоћне опреме која мора непрекидно функционисати (нпр. компресорске станице, напајање магнетних плоча или уређаја за кочење).

(2) Код већих и непрегледних оруђа укључивање оруђа после искључивања у случају опасности могуће је после враћања уређаја за хитно заустављање у првобитан положај, односно када сигнали показују да је укључивање могуће без опасности или када се на други сигуран начин дојави слободно укључивање без опасности.

Члан 43.

(1) Оруђа која имају ротирајуће дијелове са великим ободним брзинама и замашним масама (замајац, веће брусно коло), а које треба у кратком времену зауставити, морају имати одговарајуће уређаје за кочење (кочнице) ако би се њима отклонила или смањила опасност за раднике и ако кочење није ријешено на други начин (нпр. кочење електромотора повратном струјом).

(2) Код оруђа из става 1. овог члана код којих постоји опасност за раднике од разлијетања дијелова обавезно се постављају два уређаја за управљање кочницом, од којих је један на оруђу, а други на мјесту ван домаћаја распрснутих комада обрађиваног материјала или алата.

Члан 44.

(1) Оруђима за аутоматски рад, у смислу овог правилника, сматрају се оруђа која после укључивања аутоматски раде без присуства радника, односно без његових управљачких захвата.

(2) На ручне акутаторе (тастере и друго) који су, ради укључивања, испитивања и подешавања, постављени на

оруђе за аутоматски рад примјењују се мјере и нормативи заштите на раду прописани овим правилником.

(3) За вријеме било какве интервенције радника на оруђима из става 1. овог члана не смије постојати могућност започињања аутоматског рада, односно непредвиђеног радног циклуса.

Члан 45.

(1) Када су код аутоматског рада оруђа одређене функције међусобно повезане, обавезно се обезбјеђује одговарајућа координација тих функција, а према потреби и постављају заштитне блокаде.

(2) Заштитне блокаде из става 1. овог члана постављају се и у другим случајевима када се то због заштите радника тражи, нпр. за спречавање почетка рада новог циклуса ако одређене операције нису извршене или за спречавање поновног самопуштања оруђа у рад после прекида напајања електричном енергијом.

(3) Ако се у просторији у којој раде радници користе аутоматски вођена оруђа, потребно је предузети мјере да радник не може доћи у зону дјеловања оруђа или његовог дијела.

Члан 46.

(1) Програми нумерички управљаних оруђа обавезно се штите од ненамјенских измјена ако би то неповољно утицало на безбједност радника на раду.

(2) Измјену програма из става 1. овог члана прије коришћења оруђа писменим путем одобрава за то одговорно лице.

Члан 47.

(1) Систем управљања оруђем потребно је да буде програмиран тако да евентуалне грешке у управљању не проузрокују неочекивана кретања тих оруђа.

(2) Електрична кола система управљања треба да буду заштићена тако да спољни електрични или магнетски утицаји не могу неочекивано покренути уређај.

Члан 48.

(1) Заштитне направе се конструишу и постављају на оруђа тако да онемогуће улазак руку или других дијелова тијела у опасна мјеста (зоне) за вријеме рада и друга штетна дјеловања од извора опасности.

(2) Ако се заштитне направе из технолошких разлога морају повремено скидати или отварати ради надзора, подешавања, измјене алата, поправке, чишћења и друго, обавезно се поставља уређај који ће искључити оруђе док се заштитна направа не постави на своје мјесто.

Члан 49.

(1) Покретни дијелови оруђа који би могли угрозити безбједност радника или околине морају бити заграђени заштитним оградама или затворени оклопима, штитницима, кућиштем или на други начин.

(2) Заштитне направе из става 1. овог члана морају бити на сигуран начин причвршћене за постоље или други непокретни дио оруђа или за рударски дио објекта гдје је оруђе постављено.

Члан 50.

Заштитне направе морају испуњавати следеће услове:

- а) да су довољно чврсте и отпорне,
- б) да су израђене од прикладног материјала,
- в) да су одговарајуће димензионисане,
- г) да својим положајем и изградом не стварају нове изворе опасности и
- д) да се не могу скинути без употребе алата.

Члан 51.

(1) Заштитне направе на оруђима обавезно се израђују и постављају тако да не ометају рад, односно коришћење оруђа.

(2) Ако технолошки процес рада захтијева надгледање, односно контролу оруђа у току рада, изградом заштитне направе мора се омогућити посматрање процеса помоћу отвора, екрана и слично.

Члан 52.

(1) Вертикалне, косе и хоризонталне ременске и друге трансмисије, без обзира на њихову ширину и брзину кретања, морају се заградити или оградити до висине 2 m изнад пода на којем радник стоји.

(2) Ременске и друге трансмисије које се налазе на висини већој од 2 m од пода морају се заградити или оградити бар с доње стране.

Члан 53.

(1) Ако се заштитна ограда за трансмисије изнад пода до висине од 2 m не може из објективних и техничких разлога поставити непосредно уз ремен или друго средство трансмисије, заштитна ограда се поставља на одговарајућој удаљености од ремена или другог средства трансмисије и може бити нижа од 2 m.

(2) Удаљеност заштитне ограде с различитим висинама мора бити таква да радник не може испруженом руком дотаћи трансмисију у гibaњу, под условом да радник стоји на поду.

Члан 54.

За пребацивање ремена с једне ременице на другу у току трансмисије обавезно се употребљавају одговарајући механички пребацивачи.

Члан 55.

Када је заштитна направа (ограда, оклоп) израђена са отворима (перфорирана) или када отвор постоји из технолошких разлога, сигурносни размак између заштитне направе и дијела оруђа, од спољне стране заштитне направе до опасног дијела оруђа, не смије износити мање од:

- а) 120 mm ако се кроз отвор може провући прст руке,
- б) 230 mm ако се кроз отвор може провући рука од врхова прстију до чланка,
- в) 550 mm ако се кроз отвор може провући рука до лакта и
- г) 850 mm ако се кроз отвор може провући рука до раменог зглоба.

Члан 56.

Покретни дијелови преносника снаге (осовине, ременице, ремени) који се налазе изнад пода просторије, галерије или платформе постављају се на мјестима која су премоштена и ограђена чврстим пуним или мрежастим заштитним оградама.

Члан 57.

(1) На оруђима за резање (резалице, сјецкалице, машине за резање каменних блокова, машине за резање лима), нож и други уређај за резање, обавезно се заграђују тако да прсти не могу доћи на дохват ножева.

(2) Ако се заштитне ограде у радним циклусима повремено отварају или подижу, заштитна ограда се обавезно повезује са уређајем за блокирање и уређајем за управљање оруђем.

(3) На оруђа на која је испред опасног мјеста, односно зоне постављена заштитна направа са фото-ћелијама не мора се поставити заштитна ограда у смислу става 1. овог члана ако је направа са фото-ћелијом повезана са уређајем за блокаду.

Члан 58.

(1) На дробилицама, млиновима (кугличним, центрифугалним), стругалицама, усипним кошевима на оруђима за прераду руде, јаловине и другог материјала, као и на другим сличним оруђима, опасна мјеста се ограђују заштитним направама у облику лијевка или решетке (роштиља) тако да у опасна мјеста не може ући рука или упasti радник.

(2) На мањим оруђима из става 1. овог члана заштита од опасног мјеста може се остварити продуженим кућиштем у облику лијевка, а размак од врха лијевка до опасног дијела оруђа мора бити у складу са одредбом члана 52. овог правилника.

Члан 59.

(1) Оруђа за гњечење и мијешање материје с релативно већим брзинама окретања и чији су дијелови са опасним гibaњима на дохвату руке треба да имају заштитну направу изнад отвора у облику поклопца који спречава додир са опасним мјестима за вријеме покретања оруђа (уређај за заштитно блокирање) или у облику заштитне оgrade око опасног мјеста (зоне) ако се гњечење обавља ваљцима жрвња.

(2) Поклопци и оgrade из става 1. овог члана морају бити израђени тако да се не могу отворити или уклонити док оруђе ради, односно док траје опасно гibaње.

Члан 60.

На заштитне уређаје примјењују се одредбе за заштитне направе у погледу чврстоће, отпорности материјала, димензионисања, прикладности, слободног приступа, руковања и могућности доброг виђења кроз заштитни уређај или преко њега.

Члан 61.

(1) На оруђима (двоваљци и друго) којима радници прилазе из технолошких разлога, у близини опасних мјеста, обавезно се уграђују посебни заштитни уређаји за хитно заустављање и за ослобађање радника из опасних ситуација, са повратним окретањем или размицањем ради ослобађања захваћених дијелова.

(2) Заштитни уређај из става 1. овог члана може се активирати са радног мјеста руком, ногом, главом или тијелом радника, у складу с конструкцијом и положајем оруђа, односно врстом потенцијалне опасности од хватања.

Члан 62.

(1) Ако се ради заштите радника на оруђу користи уређај за дворучно укључивање, морају постојати два актуатора (тастер, ручице) на које радник мора истовремено дјеловати све док траје опасна радна операција.

(2) Међусобна удаљеност актуатора (двју ручица, дугмади, тастера или полука) на уређају за дворучно управљање мора бити толика да се не могу активирати истом руком или другим дијелом тијела.

(3) На оруђу на којем се ради са уређајем за дворучно укључивање не смије се истовремено радити са ножном педалом или неким другим уређајем за укључивање.

Члан 63.

(1) Када два или више радника истовремено укључују већа оруђа (нпр. дробилице, млинове), уређаји за укључивање се обавезно конструишу и постављају тако да се оруђе пушта у рад тек ако су на актуаторима заузеле обје руке радника.

(2) Оруђа из става 1. овог члана опремљена су једним актуатором за сваког радника ако су актуатори постављени тако да радници за вријеме активирања оруђа не могу својом слободном руком доћи у опасно мјесто (зону).

(3) Одредбе ст. 1. и 2. овог члана примјењују се за случајеве када на оруђу не постоји заштитна направа испред ножа, ваљка или другог извора опасности којима радници могу прићи руком за вријеме опасног гibaња.

Члан 64.

(1) Уређаје за даљинско вођење (управљање) треба, по правилу, извести на оруђима у сљедећим случајевима кад се ради:

- а) на оруђу са топлотним зрачењем,
- б) оруђима са опасним зрачењем (рендгенски апарати и слично),

в) оруђима која стварају буку изнад дозвољеног нивоа,

г) оруђима која при раду ослобађају различите материје штетне за живот или здравље радника (гасови, паре, аеросоли) и

д) са специјалним оруђима код којих се даљинским вођењем може постићи боља прегледност рада, а тиме и већа сигурност при раду.

(2) Начин даљинског вођења одређује се према условима рада и у складу са посебним прописима, одговарајућим стандардима и мјерама заштите на раду.

(3) Одредба става 1. овог члана не примјењује се у случајевима у којима руковалац само повремено у току радне смјене надзире и управља процесом рада у близини оруђа користећи притом одговарајућа лична заштитна средства.

(4) Управљачки елементи код даљинског вођења су постављени и изведени тако да су осигурани од случајног активирања, промјене положаја и оштећења и лако доступни, ради подешавања контроле и могућности испитивања њиховог поузданог дјеловања.

Члан 65.

(1) Ако квар или друга нежељена појава управљачког и погонског механизма на оруђу може проузроковати опасна стања за живот или здравље радника, треба, према потреби, поред других заштитних мјера, примијенити заштитну блокаду којом ће се тренутно зауставити оруђе, односно онемогућити његово пуштање у погон.

(2) Заштитна блокада из става 1. овог члана на оруђима са електричним погоном нарочито треба да се примијени када се жели:

- а) спријечити одвијање неконтролисаних операција,
- б) спријечити угрожавање безбједности радника због застоја помоћних функција (нпр. одсисавања гасова, паре и прашине, подмазивања, хлађења, уклањања струготине или пиљевине),
- в) поједине уређаје (контакторе, релеје, електронске уређаје) заштитити од неправилног рада који би могао бити узрок некој опасности,
- г) кочење мотора са повратном струјом ради сигурног заустављања,
- д) спријечити окретање мотора у супротном смјеру после кочења мотора повратном струјом,
- ђ) заштитити моторе једносмјерне струје од прекорачења брзине,
- е) ограничити ход оруђа или његовог дијела и
- ж) на оруђима с дворучним управљањем онемогућити ненамјерно и неочекивано понављање радног циклуса.

Члан 66.

(1) Заштитна блокада се изводи тако да су заштитне направе и заштитни уређаји аутоматски у функцији од почетка настајања опасности, односно од почетка рада оруђа са опасним материјама.

(2) Зависно од врсте оруђа, заштитна блокада у односу на заштитне направе и уређаје мора обезбјеђивати да:

- а) за вријеме опасног гibaња, односно рада оруђа са опасним материјама заштитна направа или заштитни уређаји буду дјелотворни све вријеме у току рада,
- б) се у случају скидања или отварања заштитне направе или заштитног уређаја аутоматски заустави рад оруђа и
- в) је скидање, односно отварање заштитне направе или заштитног уређаја могуће тек када је потпуно заустављено опасно гibaње, односно рад оруђа са опасним материјама и онемогућено дјеловање преостале енергије после искључења оруђа.

Члан 67.

(1) Оруђа са ротирајућим дјеловањем (центрифуге, алатне машине са ротацијом, израђевине) обавезно имају заштитну блокаду на поклопцу или враташцима оруђа којом се зауставља ротација.

(2) Одредба става 1. овог члана односи се на случајеве када радник, ради производног поступка, мора непосредно руком или посредно помоћним алатом (клијештима и слично) улагати или извлачити предмете који се обрађују или прерађују или обављати друге радње у опасном мјесту (простору или зони).

Члан 68.

(1) Заштитна блокада са припадајућим елементима обавезно је изведена, постављена и учвршћена тако да се не отежава рад са оруђем у погледу стављања у погон, заустављања, одржавања и надзора у току рада.

(2) Извођење из става 1. овог члана мора омогућити:

а) слободан и несметан приступ радника приликом руковања и послуживања оруђа,

б) лако руковање, под условом да радник блокирање обавља ручно и

в) сигурно дјеловање заштитних блокада.

Члан 69.

(1) Контролни и мјерни инструменти (термометри, манометри, пирометри, брзиномјери, анемометри, индикатори нивоа течности и други контролни инструменти) и сигнални уређаји (сигналне свјетилке, звучни сигнални уређаји за алармирање и други сигнализатори) морају, зависно од врсте оруђа, бити постављени у свим случајевима када се њима обезбјеђује надзор над сигурним радом оруђа и радника у рударским објектима и неопходно је да буду исправни за све вријеме употребе оруђа.

(2) Руковаоци оруђем или друга одговорна лица морају исправност контролних инструмената и сигналних уређаја визуелно контролисати, и то прије почетка рада и у току рада оруђа.

(3) Контролни инструменти обавезно се повремено прегледају и испитују у прописаним роковима, према прописима о метролошким условима и прописима о заштити на раду.

Члан 70.

(1) Контролни инструменти и оптички сигнални уређаји постављају се на оруђима или у њиховој непосредној близини тако да се могу лако видјети и да се резултати о квалитету и количини, као и сигнали, могу прочитати, односно уочавати са мјеста рада радника.

(2) Боје сигналних свјетала на оруђу и њихово значење у погледу опасности, безбједности, упозорења и других значења за заштиту на раду утврђују се према важећим стандардима.

(3) Напон и извођење сигналних струјних кола одређују се према одговарајућим стандардима.

Члан 71.

(1) На покретна непрегледна и велика оруђа, као и на оруђа са већим потенцијалним опасностима због опасних материја (у хемијско-технолошким процесима у рударству и слично) обавезно се постављају уређаји са звучним сигнаlima (ручни или аутоматски).

(2) Звучни сигнали појединих уређаја за упозорење (трубе, звона, сирене, зујалице, пиштаљке) морају се добро чути на мјесту рада радника и морају се по боји тона разликовати од буке у радној околини.

(3) Звучни сигнални уређаји активирају се ако приликом пуштања у погон оруђа или у току рада могу бити угрожени радници због неочекиваних опасних гихања или стања оруђа, односно материја у оруђу.

Члан 72.

(1) На велика оруђа у рударству код којих је међусобно споразумијевање два или више радника отежано, а код којих радници могу бити угрожени због неочекиваних гихања или других појава, обавезно се постављају уређаји са звучним оптичким сигнаlima или други прикладни уређаји за упозорење на насталу опасност, односно за договор.

(2) Звучни сигнал или друга упозорења из става 1. овог члана се унапријед утврђују и са њима радници упознају.

(3) Ако је давање звучног сигнала или упозорења повезано с пуштањем у погон оруђа, вријеме између давања сигнала и стављања у погон оруђа се подешава тако да радници имају довољно времена да напусте опасни простор, склоне на сигурно мјесто или припреме за радну операцију коју ће обављати.

Члан 73.

(1) На оруђима у рударству код којих настаје статички електрицитет обавезно се примјењују одговарајуће мјере и нормативи заштите на раду ако појава статичког електрицитета може угрозити радника, односно изазвати пожар или експлозију у рударским објектима.

(2) Приликом избора мјера и норматива заштите у рударским објектима од статичког електрицитета (уземљење, одржавање одговарајуће влаге у ваздуху, антистатичка препарација, одвођење статичког електрицитета инфлуенцијом, повећање спроводљивости лоше спроводљивих материјала и јонизације ваздуха или комбинација тих заштитних мјера) обавезно се води рачуна о степену опасности, врсти технолошког процеса и оруђа, као и о микроклиматским условима.

Члан 74.

(1) Оруђа смјештена у рударским просторијама и на отвореном простору при чијем се коришћењу ствара и издваја прашина изнад максимално дозвољених концентрација обавезно се опремају одсисним уређајем за одвођење прашине.

(2) Ако није могуће сву прашину скупити и одводити одсисним уређајима, оруђа треба или херметички затворити или се морају поставити у посебну просторију и осигурати даљинско вођење.

(3) Одсисни уређаји за одстрањивање прашине на оруђима из става 1. овог члана могу бити везани за сопствени или централни систем вентилације, а сваки одсисни прикључак мора имати свој засун.

(4) Уређаји за одвођење и скупљање (таложење) прашине се изводе и постављају тако да се оруђе може на сигуран начин користити и да се ти уређаји могу скидати ради чишћења и поправке.

Члан 75.

Одсисни уређај за одвођење прашине на оруђима обавезно се повезује са уређајем за пуштање оруђа у рад тако да се оруђе не може ставити у погон без истовременог дјеловања уређаја за одвођење прашине.

Члан 76.

Оруђа која дробе, мељу или уситњавају материјал у сувом стању треба, према потреби, да буду опремљена, осим уређајима за одвођење прашине, и посебним заштитним уређајима, односно направама (затворена кућишта са добро затвореним вратима или поклопцима, преграде, коморе, ваздушни или водени тушеви), који обезбјеђују да концентрација прашине у рударској просторији не пређе максимално дозвољене концентрације прописане одговарајућим стандардима.

Члан 77.

Приликом производње, прераде и коришћења опасних материја оруђима примјењују се, поред мјера и норматива заштите на раду прописаних овим правилником, и мјере и нормативи прописани посебним прописима и одговарајућим стандардима у погледу манипулације, паковања, означавања, смештаја и чувања опасних материја.

Члан 78.

(1) Оруђа приликом чијих се коришћења издвајају опасне материје (гасови, пара, прашина) обавезно се израђују и постављају тако да се штетно дјеловање тих материја на организам радника, с обзиром на њихову врсту и обим опа-

ности, сведе у максимално дозвољене границе прописане одговарајућим стандардима.

(2) Оруђа на којима се користе опасне материје израђују се од таквог материјала и опремају таквим уређајима и опремом да могу сигурно и поуздано дјеловати с обзиром на врсту и обим опасности појединих опасних материја.

Члан 79.

(1) Оруђа која се користе за производњу, односно прераду отровних материја (производња и прерада отрова I и II групе) обавезно се постављају у засебне рударске просторије, односно боксове.

(2) Технолошким процесом који се обавља оруђем из става 1. овог члана треба, по правилу, управљати из засебне просторије у коју се мора доводити чист ваздух у количини која ће обезбиједити сталан напритисак у односу на рударску просторију или бокс у који је оруђе постављено.

(3) Ако при технолошком процесу треба узимати узорке отровних материја из оруђа из става 1. овог члана која су под притиском, узорци се морају узимати помоћу посебног заштитног уређаја који спречава улажење отровних материја у радни простор.

Члан 80.

(1) Технолошки процеси при којима се користе или издвајају отровне материје треба да се обављају, према потреби и могућности, у херметички затвореним посудама или просторима оруђа.

(2) Отровна материја се мора улагати у херметички затворене посуде или просторе оруђа или вадити из њих тако да се онемогући дјеловање отровних материја на организам радника.

(3) Оруђа која се отварају ради пуњења материјалом и вађења материјала, а притом постоји могућност да изађу отровне материје, морају бити опремљена заштитним направама и уређајима за одсисавање којима се спречава излажење тих материја из оруђа у радни простор.

(4) Отворена мјеста оруђа на којима се издвајају отровне материје, а која се из технолошких разлога не могу затворити (херметизовати), обавезно се снабдијевају ефикасним уређајима за одсисавање.

(5) Радницима који раде на оруђима са отровима обавезно се обезбјеђује одговарајућа хигијена рада, као и коришћење одговарајућих личних заштитних средстава.

Члан 81.

(1) На оруђима с електричним погоном и инсталацијама на којима се ради са експлозивним и лакозапаљивим материјама или се могу издвојити такве материје у облику гасова, паре, прашине и друго електростатичка се изводи у противексплозивној заштити у складу са одговарајућим стандардима.

(2) Оруђа с експлозивним и лакозапаљивим материјама обавезно се конструишу, постављају и одржавају тако да:

а) дијелови у гибању буду од материјала који додиром или трењем дијелова неће створити искру, статички електрицитет или опасно загријевање,

б) се подмазују средствима и на начин који неће бити извор пожара или експлозије,

в) су мјеста обраде или прераде, према потреби, затворена и непропустива да би се спријечило било какво испаравање или истицање садржаја,

г) је материјал отпоран на нагризање, ако су експлозивне и лакозапаљиве материје уједно и нагризајуће,

д) електрични проводници нису преоптерећени и да се електрична инсталација стручно одржава и

ђ) се у просторији или у близини оруђа не користе средства која могу бити извори ватре и искре или ужарени предмети.

(3) Лична заштитна средства радника који рукују или послужују оруђа са експлозивним или лакозапаљивим материјама морају одговарати условима рада и заштити од појаве искрења.

(4) Уређаји за управљање оруђем из става 1. овог члана, према потреби, постављају се у посебној рударској просторији одвојеној од рударске просторије са оруђима и са напритиском као заштитна мјера, са циљем заштите уређаја од простора с могућим експлозивним смјешама.

Члан 82.

(1) Оруђа за рад, уређаји или постројења која користе плинско гориво у технолошке сврхе обавезно се израђују у складу са прописима о техничким нормативима, одговарајућим стандардима и прописима заштите на раду и заштите од пожара.

(2) На стабилним плинским инсталацијама које доводе плин потрошачима изван просторије у којој се налазе потрошачи уграђују се запорни органи (славина или вентил).

(3) Котловска плинска постројења за загријавање воде или производњу паре, изведена за потпуно аутоматски рад, пројектују се и изводе тако да у случају било каквог поремећаја мора да услједи обустава рада постројења и, по потреби, сигнализација аутоматске блокаде.

(4) Уређаји и постројења са плинским пламеницима користе се према упутствима произвођача или пројектанта уређаја или опреме, а у складу са правилима заштите на раду и заштите од пожара.

(5) Плински потрошачи одржавају се према упутству произвођача, а све послове одржавања може изводити само посебно оспособљено лице или сервисна служба овлашћена за те послове.

Члан 83.

(1) Дијелови оруђа на којима се нагризајуће материје (корозивне и агресивне) обрађују, прерађују или користе у друге сврхе израђују се од материјала који је отпоран на те материје.

(2) Оруђа из става 1. овог члана морају бити израђена и постављена тако да буде омогућено лако испитивање дебљине зидова и сигурносних уређаја.

(3) Преглед и испитивање оруђа из става 1. овог члана обавља се у роковима утврђеним посебним прописима и прописима о заштити на раду.

(4) Радницима који раде на оруђима из става 1. овог члана морају се обезбиједити одговарајућа заштитна средства за личну заштиту од нагризајућих материја, као и одговарајући уређаји за одржавање хигијене рада.

Члан 84.

Цијеви за спровођење опасних материја треба да буду обојене бојом прописаном техничким прописима и важећим стандардима.

Члан 85.

(1) Цијеви за спровођење опасних материја морају се спајати на начин који одговара врсти опасне материје и који обезбјеђује потпуно заптивање цјевовода, у складу са одговарајућим стандардима.

(2) Оловни, пластични и други ломљиви цјевоводи на изложеним мјестима морају бити заштићени од механичког оштећења (улагањем у челичне цијеви или на други начин).

Члан 86.

(1) На грађевинским објектима излазни отвори цијеви за одвођење опасних гасова и пара лакших од ваздуха из оруђа у атмосферу морају бити изведени на висини од најмање 1 m изнад сљемена крова, односно свјетларника на крову.

(2) Излазни отвори цијеви из става 1. овог члана морају бити најмање осам метара удаљени од нивоа пода за руковање или послуживање, као и од усисних отвора вентилационих система.

(3) Ако се опасни гасови и паре не смију испустити у атмосферу, излазни отвори цијеви обавезно се уводе у посебан уређај за апсорпцију, неутрализацију или таложење или се наведене материје спаљују.

Члан 87.

(1) Посуде (резервоари, spremnici) за смјештај опасних течности у којима морају постојати ограничења за ниво, најмањи и највећи радни притисак, најмању и највећу допуштену температуру течности морају имати увијек исправне мјерне и сигналне уређаје и одговарајућу опрему (пловак, сигурносни вентил, одушак или мембрану, уређај за размјену топлоте) којима ће се спријечити односна прекорачења изнад допуштених граница.

(2) Посуде из става 1. овог члана, по правилу, не могу се користити без горњег поклопаца или горњег покрива (отворене посуде) ако се у њима налазе испарљиве опасне течности или опасне течности које у додиру с гасовима, паром и прашином у ваздуху или с падавинама могу изазвати опасност за раднике или околину.

Члан 88.

(1) Преносне и покретне посуде у којима се смјештају опасне материје чисте се и перу на мјестима која су за то посебно одређена и опремљена.

(2) По могућности, чишћење и прање посуда треба да буде механизовано тако да се искључи потреба улажења и боравка радника у посудама.

(3) Уграђене посуде (подземне и надземне) за складиштење опасних материја, које захтијевају повремено чишћење, прање, одмашћивање и слично, треба, према потреби, да буду опремљене прикључцима за пару и воду, односно друга средства којима се ти радови обављају, као и одводима за отицање нечисте отпадне воде или другог средства на одговарајуће мјесто и морају се обезбиједити пара, вода, односно друга средства у одговарајућим количинама.

(4) Ако се радови у посудама из става 3. овог члана не могу обављати без улажења или боравка радника у њима, морају се претходно предузети одговарајуће мјере заштите живота и здравља радника (мјерење концентрације штетних гасова и паре у посуди, коришћење маске са доводом свјежег ваздуха или изолацијског апарата, коришћење одговарајуће одјеће и обуће и заштитног опасача с ужетом, координирани рад двојице или више радника), у складу са прописаним поступком и упутствима за обављање таквих радова које је израдило привредно друштво које их обавља.

(5) Величина отвора за улажење у посуде мора бити у складу са одговарајућим стандардом.

Члан 89.

(1) На оруђима са већом количином отпадних материја у гасовитом, течном или чврстом стању предузимају се одговарајуће мјере за заштиту од загађивања радне околине.

(2) За заштиту од издувних гасова, паре и прашине из димњака и других испуста од оруђа треба примјенити одговарајућа техничка рјешења у складу са признатим мјерама и нормативима заштите на раду (спаливање, апсорпција, адсорпција, одстрањивање прашине и паре из отпадних гасова).

(3) Отпадне техничке воде које садрже масне лакозапалјиве отровне или агресивне материје одводе се из оруђа цјевоводима или посебном канализационом мрежом која има уграђене уређаје за пречишћавање, одмашћивање или неутрализацију вода прије њиховог испуштања у градску канализациону мрежу или септичку јаму, односно прије него што се рецикулацијом ставе на поновно коришћење.

(4) Опасне чврсте отпадне материје, послје њиховог коришћења на оруђима, морају се депоновати на одређено мјесто и с обзиром на степен опасности и њихову намјену, поновно прерадити, уништити или уклонити на одговарајуће мјесто.

Члан 90.

Топлотно зрачење или други прелаз топлоте од извора (пећи за жарчење, сушење и слично, цјевоводи за вруће течности, пару) до мјеста рада мора бити на подесан начин спријечено, односно ограничено топлотном изолацијом, хер-

метизацијом процеса и екранизацијом, а ако ни то није довољно - према могућности и примјеном даљинског вођења.

Члан 91.

(1) Пуњење и пражњење оруђа са високим температурама, као и отварање, односно затварање њихових врата и поклопаца, по правилу, треба да буду механизовани.

(2) При пуњењу, пражњењу и другим сличним пословима на електричним пећима са отпорницима у отвореним жљебовима обавезно се предвиђају мјере заштите против удара електричне струје уређајима за искључивање, односно блокирање, ако се то обавља помоћу металног ручног алата.

Члан 92.

Врата или поклопци на оруђима са високом температуром (на пећима за загријавање, жарчење) морају имати одговарајућу термичку изолацију ако нису хлађени водом или другим средством.

Члан 93.

(1) Оруђа смјештена у затвореним просторијама код којих се при коришћењу издваја велика количина водене паре треба да буду затворена и опремљена уређајима за одвођење паре и кондензата.

(2) Ако херметизација, односно одвођење паре није могуће због природе технолошког процеса, обавезно се обезбеђују друга техничка рјешења за одстрањивање паре (убацивање загријаног сувог ваздуха, вентилација просторије).

(3) Отворене посуде са великим површинама испаравања и повећаном температуром течности морају имати поклопце или наткривене скупљаче паре помоћу којих се пара одводи из простора изнад посуде.

(4) Ако технолошки процес не допушта постављање поклопаца, односно скупљача на посудама из става 3. овог члана, за одстрањивање паре око посуда са појачаним испаравањем треба користити друге поступке (завјесе са топлим ваздухом).

Члан 94.

(1) Оруђа приликом чијих коришћења настаје бука или вибрација се конструишу и израђују тако да ниво буке и вибрација буде сведен у границе предвиђене прописима о заштити од буке и вибрација.

(2) Произвођач оруђа које изазива буку или вибрације обавезан је да у упутствима о монтажи наведе мјере којима се бука, односно вибрације свде у дозвољене границе (посебан начин темељења, учвршћење оруђа са еластичним подметачима, висина и конструкција просторије).

(3) Ако се техничким рјешењима на самом оруђу не може постићи да се бука, односно вибрације оруђа свде у дозвољене границе морају се примјенити рјешења заштите радника од буке, као што су: звучна изолација оруђа или дијелова оруђа, облагање зидова оруђа или просторије материјалом који упија звук, одвајање оруђа у посебну просторију, одвајање руковаоца у кабине са даљинским вођењем, изградња грађевинског објекта, изградња посебног темеља и друге мјере.

Члан 95.

(1) Рукохвати оруђа која при раду стварају вибрације (пнеуматски чекићи и слично) морају имати амортизере за ублажавање преноса вибрација или морају бити обложени материјалом који умањује штетно дјеловање вибрација на руке и тијело радника.

(2) Радницима који раде са оруђима која при раду стварају буку и вибрације обезбеђују се одговарајућа лична средства за заштиту слуха и преноса вибрација у складу са одговарајућим стандардима.

Члан 96.

За рад оруђима са јонизујућим зрачењима у погледу њихове конструкције, смјештаја у просторији и на отворе-

ном простору и услова за примјену тих зрачења, о границама изложености зрачењу, о вођењу евиденције и методама и роковима испитивања примјењују се посебни прописи.

Члан 97.

(1) За раднике који су при раду са оруђима изложени јонизацијском и нејонизацијском зрачењу одређују се посебни радни услови у складу са прописима из области заштите на раду.

(2) Радницима из става 1. овог члана морају се обезбиједити одговарајућа лична заштитна средства.

Члан 98.

(1) Ручни алат са електричном и другом погонском енергијом (бушилице, брусилце, тестере, ножеви, ренди-сальке, первибратори, прскалице, моторне тестере, маказе за лим, чекићи) треба да буде конструисан и израђен тако да рад с њим не захтијева посебно велики физички напор, нити да представља опасност за живот и здравље радника који њиме рукује.

(2) Зависно од карактеристика, на алату се мора налазити написана плочица са уочљивим и трајним написом о основним техничким подацима (снага мотора, карактеристике електричне струје, притисак код пнеуматског и хидрауличног погона, број окретаја или удара у минути и друго), ако тај напис није утиснут на самом алату.

Члан 99.

(1) Називни напон електричне енергије, односно примјена врсте заштите од удара електричне енергије мора одговарати условима рада алатом, а у складу са постојећим прописима о заштити на раду приликом коришћења електричне енергије и одговарајућим стандардима.

(2) Приликом рада са алатом из става 1. овог члана, у влажним просторијама, у просторијама са влажним земљаним или металним подовима, као и на отвореном простору за вријеме кише, магле и снијега, односно под сличним условима, кад се електрична проводност повећава, односно електрични отпор тијела смањује, морају се предузети посебне мјере заштите од удара електричне енергије (сигурносни мали напон, трансформатор за галванско одвајање), као и допунске мјере заштите (гумене рукавице, гумене чизме, гумени простирачи).

Члан 100.

(1) Цијев од гуме, односно другог савитљивог материјала на ручном алату са пнеуматским, хидрауличним или другим погоном мора бити сигурно прикључена на ручни алат и на погонску мрежу помоћу одговарајућих спојница, ако спој није ријешен на други сигуран начин.

(2) Прикључни дио цијеви не смије на мјестима прикључка пропуштати погонско средство нити испадати са свога мјеста услед притиска.

(3) Прикључно мјесто на металним цијевима погонске мреже мора бити опремљено исправним запорним вентилом или другим затварачем.

(4) Цијеви из става 1. овог члана, с обзиром на квалитет, избор и начин одржавања, морају бити у складу са одговарајућим стандардима.

Члан 101.

(1) Ако одговорно лице оцијени да постоји опасност за радника приликом отклањања сметњи на оруђу, оруђе се мора зауставити.

(2) Ако се радови из става 1. овог члана из технолошких или других разлога не могу обавити за вријеме мировања оруђа, морају се у том случају за обављање тих радова користити одговарајуће заштитне направе, заштитни уређаји и заштитне мјере које произвођач, односно корисник прописује посебним упутством.

Члан 102.

(1) На мјестима на којима квар на електричној опреми може проузроковати опасна стања морају се предузети

одговарајуће мјере да би се такве опасности избјегле (нпр. механичка заштита на оруђу, унутрашње блокаде, додатна струјна кола).

(2) Специјална струјна кола која имају функцију безбједности морају, у случају квара, довести оруђе у сигурно стање, а у случају прекида или кратког споја таквог струјног кола, морају изазвати тренутно заустављање оруђа или постављање заштитне направе у заштитни положај.

Члан 103.

(1) Прије приступања чишћењу, поправкама и дуго-трајним прекидима ради сервисирања оруђа погоњених електричном енергијом, довод електричне енергије мора се претходно искључити на мјесту прикључака на разводној мрежи, и то уређајем за растављање с напајања (раставна склопка, растављач, прекидач или утикач).

(2) Уређај за растављање са напајања може бити опремљен уређајем којим га је могуће блокирати када је искључен (нпр. помоћу катанца или на други начин) или га за-творити у кућиште или други затворени простор кључем или алатом, а поред њега или на њега поставити плочицу са натписом: "Не укључуј – врши се поправка".

(3) Скидање плочице са натписом из става 2. овог члана и постављање уређаја за растављање у положај "укључен" може обавити само овлашћено лице које врши поправку, и то након што претходно утврди да је поправка извршена, да ниједан радник није на опасном мјесту, односно у зони опасности и да су све заштитне направе и уређаји постављени на своје мјесто.

(4) Радови у вези са поправкама, на дијелу оруђа у близини напона и под напоном, могу се обављати само према мјерама и нормативима заштите на раду у складу са прописима о заштити на раду при коришћењу електричне енергије.

Члан 104.

(1) Приликом поправке оруђа са прикључцима на другу врсту енергије (пара, вода или друге хидрауличне материје, ваздух или гасови) мора се претходно затворити вод за довод односне енергије, испустити материја из цјевовода и, према потреби, на мјесту затварача поставити натпис: "Не отварај – врши се поправка".

(2) Ако се поправка врши и на цијевима цјевовода енергије из става 1. овог члана, цијеви се на одговарајућим мјестима морају затворити (блиндирати) или на други начин обезбиједити да се прекине довод енергије.

(3) Ако су енергенти опасне материје (гасови и друго), цјевовод се са свим прикључцима мора најмање једанпут годишње испитати на непропусност и, према потреби, измијенити заптивке или отклонити други недостаци.

Члан 105.

(1) Ако се поправка, монтажа и демонтажа оруђа врше у радној просторији за вријеме одвијања технолошког процеса, на осталим оруђима и другим мјестима рада морају се, према потреби, предузети мјере за заштиту осталих радника.

(2) Приликом опсежнијих радова на поправкама већих оруђа, укључујући монтажу и демонтажу дијелова, а нарочито ако су она у близини пролаза радника, површине просторије за поправку морају се одвојити или оградити и поставити одговарајући натписи са упозорењем.

(3) Дијелови оруђа и других материјала за вријеме поправке треба да се транспортују кроз посебне улазе и пролазе тако да се не угрожава безбједност радника на раду.

Члан 106.

(1) Прије него што се приступи поправци оруђа која користе запаљиве или експлозивне материје или се те материје налазе у посудама таквих оруђа морају се предузети одговарајуће превентивне мјере заштите радника на раду, нарочито ако се поправка обавља заваривањем или другим врућим поступцима.

(2) Превентивне мјере из става 1. овог члана морају садржавати:

а) обим потребних радова за отклањање сметњи или недостатка који одређује одговорно лице или служба, као и технолошки поступак по појединим фазама, са назнаком мјера заштите на раду,

б) пражњење оруђа, односно посуда са течностима, гасовима или чврстим материјама,

в) чишћење и испитивање оруђа, односно посуда од заосталих течности, гасова или чврстих материја,

г) пуњење оруђа, односно посуде водом, воденом паром са ниским притиском, инертним гасом или потапањем посуде ако је то потребно,

д) непосредно руковођење одговорног лица и координирање радом,

ђ) присутност оспособљеног радника (ватрогасца или слично) ради осигурања од евентуалних опасности и стављање на располагање одговарајућих средстава и опреме за гашење пожара и

е) друге мјере у складу са посебним прописима, интерним правилима организације и степеном опасности.

Члан 107.

Поправка, ручно подмазивање и чишћење оруђа за вријеме рада нису допуштени, осим ако је оруђе посебно подешено за такву врсту послова.

Члан 108.

(1) Приликом поправке ремења, трака, ужета и ланаца спојна мјеста морају бити изведена тако да не смањују њихову номиналну чврстоћу и да одговарају својој основној намени на оруђу.

(2) Ако ремен, трака, уже или ланац припадају трансмисионом погону, поправљено спојно мјесто не смије стварати никакво додатно оптерећење или повећану затегнутост тих елемената за вријеме прелаза преко ременице, нити испадати с ње.

(3) Дијелове из става 1. овог члана може спајати само за то оспособљено лице.

Члан 109.

(1) Приликом рада на поправци, монтажи и демонтажи оруђа који се обавља на висини већој од 2 m од пода обавезно се постављају одговарајуће радне платформе, односно скеле са лествицама, степеницама или другим прилазима.

(2) Према потреби, радницима на радовима из става 1. овог члана обавезно се обезбјеђују одговарајућа средства за заштиту од пада с висине.

Члан 110.

Приликом поправке, монтаже и демонтаже оруђа, за дизање, спуштање и преносење дијелова оруђа или склопова већих незграпних облика или масе веће од 30 kg обавезно се користе ручни или механизовани уређаји за дизање (котураче, витла, дизалице).

Члан 111.

(1) Оруђе може одржавати, поправљати и подешавати само стручно и овлашћено лице, придржавајући се техничких упутстава произвођача оруђа.

(2) Радник који ради на одржавању, поправци и подешавању оруђа не смије произвољно мијењати дијелове оруђа, мијењајући му тако особине и функцију.

(3) Карактеристике оруђа може мијењати само стручно и овлашћено лице на основу одговарајуће техничке документације.

Члан 112.

(1) Оруђа морају бити опремљена ушима, хватаљкама или другим подесним елементима за ручни или механизовани транспорт, ако маса, облик и величина оруђа то захтијевају.

(2) Ушице, хватаљке и други подесни елементи за пренос, односно транспорт израђују се тако да могу издржати предвиђена оптерећења и морају бити, с обзиром на тежиште оруђа, размјештени тако да је немогућа промјена положаја (превртање, нагињање, окретање) приликом преноса, односно транспорта.

(3) У упутствима за употребу оруђа обавезно постоји опис дизања и транспорта оруђа, са евентуалном скицом и знаком масе.

Члан 113.

(1) Прије почетка преноса, односно транспорта оруђа морају се предузети следеће заштитне превентивне мјере:

а) причвршћивање свих покретних дијелова који би се за вријеме транспорта могли помицати и постати извор опасности за раднике,

б) заштита електричне и друге опреме од оштећења, запињања, вибрација, утицаја влаге, јачих извора топлоте и ниских температура,

в) утврђивање да ли постоје посебна ограничења пролазних путева, подова и других мјеста транспорта и дизања, као и других услова, с обзиром на масу и димензије оруђа и

г) према потреби, причвршћивања оруђа на транспортном средству против помицања и превртања.

(2) Приликом мањих помицања и премјештања оруђа у погону са једног мјеста на друго мјесто рада морају се претходно искључити сви енергетски водови, па и они са савитљивим цијевима, тако да ти енергенти не могу постати извор опасности.

(3) Ако постоје упутства произвођача о поступку дизања, односно транспортовања оруђа код нарочито компликованог или сложеног рада, одговорно лице за транспорт мора се придржавати прописаних упутстава, шема и правила дизања.

Члан 114.

(1) Ако се оруђа користе на отвореном простору, обавезно се обезбјеђује заштита радника од временских утицаја, и то за заштиту од:

а) кише и снијега – одговарајућа надстрешница или коришћење одговарајућих личних заштитних средстава,

б) хладноће – одговарајућа кабина, коришћење одговарајућих личних заштитних средстава или ограничавање трајања рада и

в) сунчевих зрака – одговарајућа надстрешница или коришћење личних заштитних средстава (шешир за сунце, тамне наочаре).

Члан 115.

(1) Ако се оруђа користе на отвореном простору у непосредној близини саобраћајница или на самим саобраћајницама, морају се обезбиједити мјере и нормативи заштите на раду од опасности које могу настати кретањем возила.

(2) У непосредној близини оруђа из става 1. овог члана, према потреби, мора се обезбиједити саобраћајна сигнализација у складу са саобраћајним прописима у погледу забране кретања возила, одговарајућих обавјештења и знакова опасности.

Члан 116.

(1) Површина пода, односно платформе уз оруђе на којој радник стоји и ради не смије бити клизава, мора бити равна и сигурна за кретање, а сама конструкција пода, односно платформе мора бити стабилна.

(2) Површина мјеста рада уз оруђе на којој радник стоји или ради дуже од два сата у једној смјени мора имати одговарајућу топлотну заштиту са коефицијентом упијања топлоте утврђеним прописаним мјерама и нормативима заштите на раду, техничким нормативима и важећим стандардима.

(3) Ако из објективних разлога није могуће обезбиједити одговарајућу топлотну заштиту пода на којем радник ради уз оруђе, на под се обавезно постављају подметачи или подлоге од дрвета или другог материјала са топлотном изолацијом.

(4) Подметачи из става 3. овог члана не смију бити клизави, неравни или оштећени и не смију проузроковати повређивање радника.

Члан 117.

(1) Оруђа код којих се примјењују течна средства за подмазивање и хлађење (уље, вода) морају бити снабђевена одговарајућим сабирницима да би се спријечило разливање тих средстава и материја по поду.

(2) Ако није могуће спријечити проливање по поду средстава и материја из става 1. овог члана, под уз оруђе мора бити:

а) од непропусног и отпорног материјала који се лако чисти,

б) са одговарајућим нагибом према отвору одводног канала снабђеног сифоном и

в) површински обрађен тако да се спријечи клизање радника.

Члан 118.

(1) Зависно од процеса рада на оруђу, нарочито у зони рада, обавезно се обезбјеђује добра видљивост природном свјетлошћу или извођењем електричне опште расвјете или опште расвјете појачане на мјесту рада локалном (допунском) расвјетом у складу са важећим стандардом.

(2) Напон допунског (локалног) расвјетног тијела мора бити прилагођен условима коришћења у погону.

(3) Ако се за расвјетно тијело примијени заштита од опасног напона, мали радни напон не смије прелазити 50 V, а у влажној средини 25 V, под условом да се положај сијалице подешава руком.

(4) На оруђима са ротирајућим елементима мора бити урађена флуоресцентна расвјета како не би проузроковала стробоскопски ефекат.

(5) Дијелови струјног кола малог напона на оруђима не смију бити уземљени.

Члан 119.

(1) Радницима који рукују оруђем или га послужују морају се, по правилу, техничким рјешењима обезбиједити на мјесту рада, у лјетњем и зимском периоду, повољни услови рада у погледу топлотних фактора радне околине (температуре, влажности и брзине кретања ваздуха и топлотног зрачења), у складу са мјерама и нормативима заштите на раду (величина радне просторије, вентилација, паравани или штитници, ваздушне или друге завјесе, даљинско управљање).

(2) Ако услове рада из става 1. овог члана није могуће обезбиједити из технолошких разлога (снижена или повишена температура, повећана влага или брзина кретања ваздуха), морају се примијенити, према потреби, одговарајуће посебне мјере и нормативи заштите на раду (топли напизи, слана газирана вода или други одговарајући напизи, лична заштитна средства, посебна организација рада, скраћено радно вријеме, посебни услови рада, могућност повремениог загријавања или удаљавања радника са мјеста рада).

Члан 120.

(1) Слободна површина за руковаоца или послужитеља оруђа мора да има површину пода за стајање или сједење, као и за кретање ради послуживања и контроле рада оруђа.

(2) Слободна површина пода за руковаоца или послужитеља оруђа не смије бити мања од 2 m², под условом да на истом оруђу ради читаво или претежно радно вријеме у једној смјени.

(3) Код густо распоређених оруђа, а нарочито приликом серијске производње, обавезно се обезбјеђује сигуран и

слободан пролаз радника до помоћних или главних пролаза ширине најмање 0,7 m, и то тако да он својим пролазом не угрожава остале раднике, а ни они својим радом њега.

Члан 121.

(1) Материјал или радни предмети морају се уз мјесто рада одлагати по редослиједу, на исправан начин и у висини до које се обезбјеђује стабилност наслага.

(2) Одлагани материјал и радни предмети не смију спречавати слободно кретање радника.

Члан 122.

(1) Ако се из неопходних разлога редовна, ванредна и допунска (резервна) опрема и алат држе непосредно уз оруђе, морају се предвидјети одговарајућа мјеста (ормари, полице, сто, зидна табла) за њихово одлагање.

(2) Опрема из става 1. овог члана не смије бити узрок повреда радника на раду због закрчености површине или због пада опреме или алата са висине, нити смије да смањи прописану слободну површину пода.

Члан 123.

(1) Ако се уз оруђе користи и припадајући уређај за дизање и пренос терета (конзолна дизалица, дизалица на ногарима, електрично витло, ланчана дизалица), уређај се мора поставити тако да најлакше и са најмањом путањом без препреке преноси радне комаде (израђевине) од мјеста обраде или прераде на оруђу до мјеста одлагања и обрнуто.

(2) Кад се са уређајем за дизање не ради, он се мора поставити на одређено мјесто уз оруђе на којем неће сметати раднику приликом рада и кретања.

(3) По правилу, носивост дизалице из става 1. овог члана не смије бити мања него што је највећа маса радног комада (израђевине) који се поставља на оруђе ради обраде или прераде.

(4) Изузетно, носивост дизалице из става 1. овог члана може бити мања него што је највећа маса радног комада (израђевине) ако се друга дизалица у погону (мосна дизалица или друго) може несметано употребити за дизање, преношење и спуштање терета с оруђа.

(5) Дизалица из става 1. овог члана мора бити конструисана, опремљена и постављена у складу са прописаним мјерама и нормативима заштите на раду и важећим стандардима.

Члан 124.

(1) Није дозвољено коришћење оруђа које није израђено у складу са мјерама и нормативима заштите на раду и које није исправно.

(2) Правило из става 1. овог члана односи се и на додатну опрему оруђа (додатни механизми, алати) која се поставља на оруђе за одређене радне операције.

Члан 125.

Оруђем смије руковати или га послуживати само радник који је стручно оспособљен за рад на безбједан начин и који испуњава одговарајуће посебне услове рада, ако су ти услови прописани.

Члан 126.

Прије почетка рада руковалац мора визуелно и укључивањем појединих уређаја за управљање провјерити исправност оруђа, а нарочито утврдити постојање и исправност заштитних направа и уређаја.

Члан 127.

(1) Руковаоци и послужитељи оруђа са опасним габацима у зони њиховог кретања морају носити одијело које је притегнуто уз тијело и које је израђено у складу са одговарајућим стандардом.

(2) У близини покретних дијелова оруђа руковаоци и послужитељи који имају дугу косу морају је омотати уз главу и покрити марамом или капом.

(3) Лица из става 1. овог члана не смију носити шалове или друге стршеће дијелове одјеће.

Члан 128.

(1) Руковаоци оруђем дужни су да свој рад обављају тако да услед настанка опаснихгибања или других опасних радњи не угрожавају ни себе ни остале раднике у околини.

(2) Ако руковалац у току рада примијети неправилност на оруђу, дужан је да одмах заустави рад оруђа и неправилност пријави свом непосредном руководиоцу.

Члан 129.

(1) Руковаоци и послужитељи приликом рада са оруђем дужни су да се придржавају упутстава за рад и упутстава за коришћење заштитних направа и уређаја, као и осталих мјера и норматива заштите на раду.

(2) Руковалац смије да стави у погон оруђе ако на њему постоје све заштитне направе и уређаји, уређаји за блокаду и ако су сви уређаји исправни.

(3) Руковалац или послужитељ не смије из било ког разлога одстранити или учинити недјелотворним било коју заштитну нараву или уређај за блокирање приликом извођења технолошког процеса.

Члан 130.

Руковаоци или послужитељи оруђа на којима се ради са опасним материјама морају се упознати са особинама опасних материја које се користе, као и са знацима на појединачним паковањима ако су оне од значаја за заштиту радника на раду.

Члан 131.

Ако оруђем истовремено управљају или га послужују два или више радника, за рад са таквим оруђем и за координацију радника у раду мора бити одговоран један од тих радника.

Члан 132.

(1) Оруђе се мора испитивати у складу са прописима из области заштите о раду, ако то посебним прописима није другачије одређено.

(2) Оруђе се не смије користити ако није исправно.

Члан 133.

Ако се уз оруђе налази и припадајући уређај за дизање терета или радних предмета, руковалац или послужитељ оруђа у том случају мора бити оспособљен за безбједан рад са таквим уређајем.

Члан 134.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 05.01/020-1375/14

10. јуна 2014. године

Бања Лука

Министар,

Др Жељко Ковачевић, с.р.

797

На основу члана 18. став 1. Закона о образовању одраслих ("Службени гласник Републике Српске", бр. 59/09 и 1/12) и члана 82. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", бр. 118/08, 11/09, 74/10, 86/10, 24/12 и 121/12), на приједлог Завода за образовање одраслих, министар индустрије, енергетике и рударства д о н о с и

ПРОГРАМ

ОСПОСОБЉАВАЊА ЗА МОДЕЛАРА ОБУЋЕ

Члан 1.

Овим програмом утврђују се циљ, услови за упис, наставни садржај, трајање и облик извођења Програма, кадровски, дидактички и просторни услови за извођење

Програма и начин вредновања стеченог знања у току оспособљавања за моделара обуће.

Члан 2.

Циљ овог програма је да полазници усвоје знање и радне вјештине за самостално обављање послова моделирања обуће и ситне кожне галантерије.

Члан 3.

Садржај овог програма са утврђеним подручјем рада, наставним садржајем и фондом часова теоријске и практичне наставе, обликом извођења наставе и начином провјере стеченог знања налази се у Прилогу овог програма и чини његов саставни дио.

Члан 4.

Програм може да похађа пунољетно лице са завршеном најмање основном школом, које посједује општу здравствену и психофизичку способност за рад, а коју доказује лџкарским увјерењем.

Члан 5.

Теоријску и практичну наставу може да изводи лице које има одговарајућу стручну спрему и звање, и то:

- 1) дипломирани инжењер технологије,
- 2) инжењер технологије, смјер производња обуће,
- 3) обућар - специјалиста, пети степен и
- 4) кожар - специјалиста, пети степен.

Члан 6.

Настава у складу са овим програмом траје укупно 300 часова, од којих је 50 часова теоријске наставе и 250 часова практичне наставе.

Члан 7.

(1) Теоријска настава изводи се у просторијама учионог типа са условима за приказивање презентација и видео-записа, као и помоћу других наставних средстава потребних за рад.

(2) Практична настава изводи се у радионици или код послодавца на основу уговора о сарадњи са организатором образовања.

Члан 8.

За вријеме оспособљавања врши се стално праћење усвојеног нивоа знања и радних вјештина сваког полазника путем листа за праћење тока оспособљавања.

Члан 9.

Провјера усвојеног нивоа знања и радних вјештина у складу са овим програмом врши се полагањем испита, који се организује у просторијама из члана 7. овог програма.

Члан 10.

(1) Оцјену усвојеног нивоа знања и радних вјештина врши испитна комисија.

(2) Комисију чине три члана, од којих је један предсједник.

(3) Чланови комисије могу бити лица која испуњавају услове из члана 5. овог програма.

Члан 11.

(1) Испитом се провјеравају стечена теоријска знања и радне вјештине.

(2) Испит се вреднује са највише 100 бодова.

Члан 12.

Стечено теоријско знање полазника провјерава се писмено помоћу теста знања, а број бодова који полазник може освојити је највише 10 бодова.

Члан 13.

(1) Стечене радне вјештине провјеравају се извршавањем једног стандардизованог радног задатка.